

Naturvernforbundets rovdyrpolitikk - våren 2010

Bakgrunn

Av Stortingets rovviltforlik fra 2004 følger en dobbelt målsetning om både å bygge opp og sikre levedyktige bestander gjennom å forvalte rovdyr på en bærekraftig og økologisk måte og ivareta muligheten for utnyttelse av utmarksbeite i landbruksnæringen og reindriften. Dette skal oppnås gjennom en såkalt differensiert forvaltning hvor hensynet til rovviltbestandene og hensynet til reindrift og landbruk vektlegges forskjellig i forskjellige geografiske områder.

Forvaltningsmyndigheten er delt mellom sentrale myndigheter (DN og MD) og regionale rovviltnemnder. Fylkesmennene har sekretariatsfunksjon for nemndene og utøver delegert myndighet i en del konkrete saker.

I rovviltforliket ble følgende nasjonale bestandsmål, i form av årlige ynglinger, fastsatt:

Bjørn	15	(ca. 330 individer)
Jerv	39	(ca. 245 individer)
Gaupe	65	(ca. 385 individer)
Ulv	3	(30 – 50 individer)

Ved siste overvåkingstidspunkt (sommer 2009, før lisensjakt og hiuttak av jerv og kvotejakt for gaupe) var bestandsmålene nådd for jerv (ca. 50 ynglinger) og gaupe (81-92 ynglinger). Bestandsmålene var ikke nådd for bjørn og trolig ligger vi svært langt unna måloppnåelse. 2009 kan ha vært det første året hvor Norge når målsetningen om 3 årlige ynglinger av ulv innenfor ynglesonen etter rovviltforliket.

I jaktseasonen 2008-09 ble totalt 253 trua rovdyr skutt på lovlig vis. Kjent avgang av rovdyr er stor, i tillegg kommer mørketall fra en trolig omfattende krypskyting. Under kvotejakten på gaupe vinteren 2010 ble det skutt 134 gauper i landet som helhet.

Jerv

Bestanden ligger omtrent på bestandsmålet. De siste årene er det registrert i overkant av 50 ynglinger men når man trekker fra de årlige hiuttakene. Pr. 09.05.10 var 26 jerv avlivet ved hiuttak for sesongen 09/10. Ytterligere 21 var avlivet etter helikopterjakt, i tillegg til at 48 dyr ble skutt under lisensjakten som ble avsluttet 15.02.10. Dette gir en total avgang på 95 gjennom jakt og avlivningstiltak. Inntil 9. mai var det i 2010 dokumentert 15 ynglinger av jerv som ikke er blitt utsatt for hiuttak. I tillegg er det registrert 9 antatte ynglinger. Ifølge Direktoratet for naturforvaltning skulle ekstraordinære uttak av jerv gjennom hiuttak foregå i to år (2007-2008) for å reduseres bestanden spesifikt i de mest konfliktfylte områdene. Nå er hiuttak ved hjelp av helikopter og snøskuter nærmest blitt et ordinært tiltak og næringene krever at omfanget skal øke.

Bjørn

Det har de siste årene vært betydelig avgang av bjørn gjennom lisens- og skadefelling, i 2009 ble 18 bjørner skutt. Heldigvis er det bare helt unntaksvis gitt tillatelse til vårsnøjakt. Siden dette er en meget upresis forvaltningsmetode (fordi man på våren ikke vet hvilke av dyra som vil gjøre skade på sau og rein) har Naturvernforbundet aktivt bedt om at myndighetene ikke tillater vårsnøjakt. Gjennom DNA-registrering har en nå sikrere oversikt over antall bjørner som er

innom Norge i løpet av en periode, men antall observasjoner gir ingen sikker pekepinn på hvor mange bjørner vi har. Ved hjelp av DNA er det påvist at 164 bjørner var innom Norge i 2009. En ny beregningsmodell er utarbeidet for å estimere antall ynglinger i Norge hovedsaklig med grunnlag i DNA-registreringene.

Ulv

Bestandsmålet for ulv er uforsvarlig lavt og selv med måloppnåelse er dette ikke nok for å sikre en biologisk langsiktig bestandsoverlevelse for ulv i Norge. Faren for innavl er stor. Det er heller ikke endelig bekreftet av overvåkningsprogrammet at bestandsmålet er nådd. Videre må en se hvordan ulovlig jakt, skadefelling og påkjørsler av bil/tog vil påvirke bestandstallet over tid. Med eventuell måloppnåelse øker presset på dyr som befinner seg/streifer utenfor ulvesona.

Gaupe

Bestanden har på nasjonalt nivå vært godt innenfor bestandsmålet de siste par årene, men det er store variasjoner fra region til region. Samtidig er arten følsom overfor naturlige svingninger i takt med byttedyrenes bestandsvariasjoner. Kraftig nedskyting der mer enn 250 dyr er skutt de siste to vintrene, kan derfor redusere bestanden kraftig, slik det skjedde på 1990-tallet. Per 2009 hadde to regioner bestander godt over regionalt bestandsmål, mens de andre lå rundt bestandsmålet, to av dem noe under (data 2009, før jakt 2010). Naturvernforbundets mener at forvaltningen må bidra mer til at gaupa etableres i alle deler av landet der det skal være gaupe og at bestandens utbredelse blir sammenhengende for å tilrettelegge bedre for vandring og genetisk utveksling mellom delbestander.

Regjeringens politikk

I følge Regjeringens erklæring Soria Moria II skal hovedtrekkene i Stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 videreføres. Regjeringen foreslår innenfor denne rammen at det skal samarbeides med Sverige om bestandsregistrering og fordeling av grenseulver og det skal foretas en ny vurdering av bestandstallet for ulv. Det skal med bakgrunn i bestandregistreringer og ny modell for antall ynglinger foretas en ny vurdering av bestandstallet for bjørn. Det er også flere andre forslag i Soria Moria II om endringer i dagens forvaltningspraksis. Stortinget skal behandle rovviltpolitikken i løpet av høstsesjonen 2010.

Naturvernforbundets grunnleggende synspunkter

Rovdyr har en naturlig og viktig økologisk funksjon, blant annet fordi de er på toppen av næringspyramiden og sentrale for å begrense mengden av byttedyr i naturen. Rovdyr og byttedyr videreutvikler seg sammen i en naturlig, evolusjonær dynamikk, der de beste på begge sider overlever. Rovdyra påvirker også byttedyras beitevaner som igjen er en viktig økologisk faktor. Der bestemmes utviklingen av vegetasjonen, særlig trær og busker som byttedyra spiser, noe som igjen er levesteder for en rekke andre dyr og planter. I tillegg er en del andre arter avhengige av kadaver som rovdyr etterlater. Derfor blir mye av det biologiske mangfoldet direkte og indirekte påvirket av rovdyras adferd.

Ved siden av å ivareta internasjonale forpliktelser, har vi også et selvstendig ønske om å ta vare på naturmangfoldet. Det er forbudt å utrydde arter i Norge. Rovdyra må betraktes på lik linje med andre arter. Rovdyrene og andre arter har gjennom naturmangfoldloven fått forsterket sin beskyttelse. Av naturmangfoldslovens § 5 følger at alle naturens arter skal finnes i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. I tillegg vil vi henvise til §§ 6-12 i naturmangfoldloven som skal gi også rovdyr bedre beskyttelse i norsk natur.

Dette forhindrer ikke at bestandsregulerende jakt kan gjennomføres som et av flere tiltak av hensyn til reindrifta og landbruket. Dagens politikk er imidlertid i alt for stor grad preget av avliving av rovdyrene som det dominerende tiltaket i rovviltforvaltningen. Til tross for at rovdyrbestandene er små og sårbare, utsettes de for omfattende jakt og skadefellinger samt at ekstraordinære uttak gjennomføres. I tillegg drepes en del rovdyr ved krypskyting.

Naturvernforbundet vil spesielt prioritere å sikre følgende helt sentrale deler i rovdyrpolitikken:

- Det er et nasjonalt ansvar å sikre at vi når målene i rovdyrpolitikken. Derfor må et betydelig myndighetsansvar ligge på statlig nivå. Dette er ikke til hinder for delvis regional forvaltning innenfor klart definerte mål og rammer. Sentrale myndigheter må ha ansvar for på faglig grunnlag å kvalitetssikre regionale forvaltningsplaner og følge opp relevante klager på rovviltnemndenes vedtak, for å sikre en forvaltning som er i tråd med nasjonale og internasjonale miljøforpliktelser.
- Ressursbruken til forebyggende tiltak overfor reindrift og landbruk må styrkes vesentlig og målrettes. I enkelte områder er omlegging nødvendig for å tilpasse reindrifta og landbruket til eksistensen av levende rovdyrstammer.
- Det er økologisk sett plass til langt større rovdyrbestander i Norge. Derfor burde de vedtatte bestandsmålsetningene kunne økes. Bestandsmålsetningene kan ikke reduseres, siden en reduksjon vil medføre at norsk rovdyrpolitikk kommer i strid med nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ta vare på det biologiske mangfoldet.
- Naturvernforbundet savner tiltak for å bygge opp bestandene av ulv og bjørn, de to rovdyrgruppene vi ikke har nådd målene for. Bestandsmålene er satt for å sikre levedyktige bestander. Forvaltningen ser i dag på bestandsmålene som maksimumsmål, ikke minimumsmål. Ut fra naturmangfoldslovens § 9 (føre var-prinsippet) og muligheten til å bygge opp levedyktige rovdyrstammer må bestandsmålene ses på som minimumsmål.
- Rovviltforvaltningen skal bygge på vitenskapelig grunnlag. Dagens forskning, overvåkning og bestandsregistrering sikrer et godt vitenskapelig grunnlag for å kunne ivareta en biologisk basert forvaltning. Tilliten til faktagrunnlaget er ytterligere styrket gjennom bred inkludering av lokale interesser og organisasjoner i sporing og bestandsregistrering. Arbeidet med å hente inn mer kunnskap om bestandene lokalt kan med fordel styrkes.
- Omfanget av hiuttak og helikopterjakt på jerv er nå på et etisk helt uakseptabelt nivå og utgjør halvparten av avskytingen. Helikopterjakt og hiuttak er gjort om til et ordinært tiltak, noe vi mener er uakseptabelt. Dette er tiltak som kun kan benyttes i meget spesielle tilfeller. Både ved hiuttak og helikopterjakt er det også en fare for at man klarer å avlive morddyret, men ikke ungene eller omvendt. Noe som er etisk meget betenkelig. I tillegg er det totale uttak av jerv svært høyt uten at det tas tilstrekkelig hensyn til artens naturlige populasjonssvingninger. Naturvernforbundet vil minne om at Norge har et internasjonalt ansvar for jerven med mer enn 40 % av den europeiske bestanden. Det er viktig at bestanden forvaltes normalt som andre dyr gjennom etisk forsvarlige jaktmetoder.

- Uttaket av gaupe er i visse regioner for høyt og i sum helt på grensen av det akseptable. Et uttak på dagens nivå kan ikke opprettholdes uten at bestanden bringes i fare.
- Naturvernforbundet kan ikke akseptere at det foretas endringer i rovdyrforvaltningen som utsetter rovdyrbestandene for større belastninger enn i dag, slik flere av de foreslåtte tiltakene i Soria Moria II legger opp til. Innenfor rovviltforvaltningen er det et klart behov for å ta større hensyn til den sørsamiske reindriften som er svært presset fra mange hold. Naturvernforbundet aksepterer lavere terskel for ekstraordinære tiltak ved store skadesituasjoner i sørsamisk reindrift. Spesifikke og særlig målrettede tiltak kan være å tilrettelegge for å skyte flere dyr fra lisens- og kvotejakta i reindriftsområdene, og særlig i områder der rovdyr er entydig hovedutfordring.
- Tiltak må gjennomføres for å dempe rovdryrfrykt og øke forståelser for rovvilt i norsk natur og synliggjøre rovdryras viktige økologiske rolle. Det er viktig med tiltak som kan bygge bro mellom partene i denne konflikten. Dette er et ansvar som særlig de regionale rovviltneemndene til nå har forsømt i betydelig grad.
- Ressursbruken må økes betydelig for å bekjempe krypskyting. Forskning viser at annenhver ulv som dør i Sør-Skandinavia drepes ved ulovlig jakt. Det forekommer også krypskyting av andre rovdyr. Ulovligheter forvansker forvaltninga og dette betyr at fellingstillatelser må reduseres for å ta høyde for mørketall.
- Den norske ulvestammen er veldig sårbar på grunn av høy grad av innavl som allerede nå påvirker bestandens genetiske kvalitet. Dette må forvaltningen ta høyde for når en vurderer bestandstall og målsetninger. Om ikke den norske ulvebestanden tilføres nye gener i form av naturlig etablering eller utsetting av individer som representerer nye gener må en se bestandsmålene i lys av at en på sikt vil få et langt lavere antall overlevende valper i kullene. I dette perspektivet er det for eksempel viktig at det iverksettes gode bevaringstiltak for å sikre individer med finsk-russiske gener, som den såkalte «Galventispa». Og det er en forutsetning at det etableres sikre metoder for å hindre at det skytes genetisk viktige individer ved eventuell jakt.
- Videre er det viktig at «Osdalsflokken» i Rendalen sees på som en flokk som kan kompensere for usikkerheten innenfor ynglesona. Denne flokken på 7-9 individer oppholder seg både innenfor og utenfor ynglesona, men har gjort minimal skade på beitedyr. Flokken ser ut til å livnære seg på en meget høy elgbestand i området. Osdalsflokken må spares også ut fra et perspektiv om at stabile flokker er langt mer forutsigbare samtidig som de er viktige for mer langsiktig bevaring av arten.
- Reindriften og landbruket bidrar til å sikre biologisk mangfold, blant annet ved at beiting opprettholder kulturlandskap og forhindrer gjengroing. Tiltak som støtter reindrift og landbruk hvor næringene ikke kommer i konflikt med rovvilt blir for lavt prioritert.
- Erstatningsordningene for tap av husdyr og tamrein må endres til forhåndsutbetaling i områder der rovdryrtrykket er størst. Dette vil både gi større insentiver til skadeforebygging og bedre driftstilpasninger i forhold til det reelle rovdryrtrykket. Dette vil premiere de dyreeierne som greier å holde beitedyra sine i live framfor å betale for døde dyr, slik det gjøres i dag.